

ІСТОРІЯ ПОДІЛЛЯ

УДК 94(477.43/44) "1922/1928"

DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2025-53-84-92>

Personnel support for the activities of the Soviet prosecutor's office in Podillia in 1922-1928.

Iryna I. Pashchenko

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

PhD. (History) (Ukraine)

email: pashchenko.i@vspu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3056-5438>

ResearcherID Web of Science: NJR-9810-2025

Olha F. Melnychuk

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Dr. (Law), Professor (Ukraine)

email: Olha_Melnichuk@vspu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4229-621X>

ResearcherID Web of Science: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/HHT-0967-2022>

Scopus ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58323245900>

Abstract.

The purpose of the article is to reveal the personnel and personal composition of the divisions of the Soviet prosecutor's office of the Podolsk region in 1922 - 1928, based on the analysis of archival and published sources. **The research methodology** is based on a combination of general scientific (statistical, search, analysis, synthesis, description) and special historical (comparative-historical, problem-chronological, historical-systemic) methods with the principles of historicism, objectivity, scientificity, systematicity and complexity. **The scientific novelty** of the work lies in the fact that using a significant number of archival documents, the authors revealed the personnel support of the Podolsk prosecutor's office in 1922 - 1928. and established the dominance of such criteria for personnel selection as: ideological and political commitment to the Bolshevik doctrine, belonging to the social class (working class or poor peasantry) over the professional and personal qualities of applicants for the position. **Conclusions.** The formation of personnel support for the Soviet prosecutor's office in Podillia (1922-1928) was deeply ideological and was carried out in accordance with the policy of the Bolshevik party. When appointing prosecutor's office employees, criteria such as political loyalty, party affiliation, social origin and class orientation of candidates played a priority role. The educational level of prosecutorial employees often gave way to party experience and experience in revolutionary justice bodies. Improving professional training was ensured by creating short-term legal courses. The certification process was formal, the conclusions of the certification commissions were typical and had a generalizing nature. The primary criteria for evaluating district prosecutors were: party affiliation; education and level of knowledge of Soviet legislation. During the period under study, women began to be appointed to prosecutors' offices, taking into account their moral qualities and party affiliation, although their percentage was insignificant. The Ukrainization of prosecutors' offices was carried out slowly and mostly formally, as a result of which the level of proficiency in the Ukrainian language remained low, especially among prosecutorial staff. Their social composition did not correspond to the declared Soviet ideals, since most employees were civil servants, and not from the working class and peasantry. The percentage of Ukrainians in prosecutors' offices was insignificant, and representatives of national minorities prevailed.

Keywords: personnel management, People's Commissariat of Justice, Podillia, law and order, prosecutor's office.

Кадрове забезпечення діяльності органів радянської прокуратури на Поділлі в 1922-1928 рр.

Ірина Пащенко

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
кандидат історичних наук (Україна)
email: pashchenko.i@vspu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3056-5438>
ResearcherID Web of Science: NJR-9810-2025

Ольга Мельничук

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
доктор юридичних наук, професор (Україна)
email: Olha_Melnychuk@vspu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4229-621X>
ResearcherID Web of Science: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/HHT-0967-2022>
Scopus ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58323245900>

Анотація.

Метою статті є на основі аналізу архівних та опублікованих джерел розкрити кадровий і персональний склад підрозділів радянської прокуратури Подільського регіону в 1922 – 1928 рр. **Методологія дослідження** ґрунтується на поєднанні загальнонаукових (статистичному, пошуку, аналізу, синтезу, опису) та спеціально-історичних (порівняльно-історичного, проблемно-хронологічного, історико-системного) методів з принципами історизму, об'єктивності, науковості, системності та комплексності. **Наукова новизна** роботи полягає у тому, що використовуючи значну кількість архівних документів, автори розкрили кадрове забезпечення органів подільської прокуратури в 1922 – 1928 рр. та встановили домінування таких критеріїв кадрового відбору як: ідеологічна та політична відданість більшовицькій доктрині, приналежність до соціального стану (робітничий клас або незаможне селянство) перед професійними та особистісними якостями претендентів на посаду. **Висновки.** Формування кадрового забезпечення органів радянської прокуратури на Поділлі (1922-1928 рр.) було глибоко ідеологізованим та здійснювалося відповідно до політики більшовицької партії. При призначенні працівників прокуратури пріоритетну роль відігравали такі критерії, як політична лояльність, партійна приналежність, соціальне походження та класова орієнтація кандидатів. Освітній рівень прокурорських працівників часто поступався місцем партійному стажу та досвіду в революційних органах юстиції. Підвищення професійної підготовки забезпечувалося шляхом створення короткотермінових юридичних курсів. Процес атестації був формальним, висновки атестаційних комісій були типовими та мали узагальнюючий характер. Першочерговими критеріями оцінки працівників окружних прокуратур слугували: партійна приналежність; освіта та рівень знань радянського законодавства. У досліджуваний період в органи прокуратури почали призначати жінок, з врахуванням їх моральних якостей і партійної приналежності, хоча їх відсоток був незначний. Українізація органів прокуратури проводилася повільно та здебільшого формально, внаслідок чого рівень володіння українською мовою залишався низьким, особливо серед прокурорських кадрів. Їх соціальний склад не відповідав задекларованим радянським ідеалам, оскільки більшість працівників були службовцями, а не вихідцями з робітничого класу і селянства. Відсоток українців в органах прокуратури був незначний, тут переважали представники національних меншин.

Ключові слова: кадрове забезпечення, Народний комісаріат юстиції, Поділля, правопорядок, прокуратура.

Постановка проблеми. В умовах євроінтеграційних процесів в Україні важливим є реформування державних інститутів, насамперед удосконалення механізмів організації та діяльності органів прокуратури. Дослідження організації кадрового забезпечення органів радянської прокуратури дає можливість з'ясувати їх місце у системі тоталітарного режиму, з тим, щоб переосмислити досвід минулого для розбудови правової держави. Вивчення історичного досвіду минулого, зокрема радянського періоду функціонування прокуратури, відіграє вагомe значення щодо визначення альтернатив тоталітарним методам управління державою та органами прокуратури.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Особливості діяльності органів радянської прокуратури в 1922-1928 рр. представлено у працях М. Мичка (Мичко, 1999), Є. Поповича (Попович, 2009). В. Сухоноса (Сухонос, 2004; Сухонос, 2008). На сучасному етапі цій проблемі

.....
присвячені дослідження М. Мавдрика (Мавдрик, 2012), В. Миколенка (Миколенко, 2017), М. Твердохліба (Твердохліб, 2015), в яких системно подано історичний розвиток прокуратури від часу її зародження і до наших днів, аналізуються ключові моменти розбудови органів прокуратури: місце, роль, принципи організації та діяльності, функції, повноваження, тенденції розвитку. Концептуальні засади становлення та діяльності радянської прокуратури в УСРР означеного періоду розкрито в дослідженнях І. Пащенко (Пащенко, 2016; Пащенко, 2017; Pashchenko, 2020). Окремі аспекти структурної та кадрової характеристики органів прокуратури на Поділлі в 1922 – 1933 рр. подано у статті О. Мельничука та І. Пащенко І.І. (Мельничук, Пащенко, 2019).

Загалом наявна на сьогодні історіографія не охопила всього спектру проблем функціонування прокуратури УСРР. Проблематика кадрового забезпечення діяльності органів радянської прокуратури на Поділлі (1922-1928 рр.) потребує комплексного дослідження.

Джерельну базу дослідження склали документи державних архівів Вінницької та Хмельницької областей, в яких містяться неопубліковані відомості про різнобічні аспекти діяльності органів прокуратури на Поділлі в 1922 – 1928 рр. Архівні матеріали Вінницької та Хмельницької областей є важливими для реконструкції реального стану кадрів прокуратури, їхньої організації, професійного становлення і функціонування в умовах встановлення тоталітарного режиму.

Метою статті є на основі аналізу архівних та опублікованих джерел розкрити кадровий і персональний склад підрозділів радянської прокуратури, Подільського регіону в 1922 – 1928 рр.

Виклад основного матеріалу. Кадрове забезпечення діяльності радянської прокуратури в роки НЕПу здійснювалося відповідно до встановлених партійних критеріїв та ідеологічних вимог. Важливу роль у підборі кадрів для прокурорської роботи відігравали партійна приналежність кандидатів до комуністичної партії, відданість радянській системі та ідеології.

З метою зміцнення системи органів юстиції та підвищення ефективності їх роботи партійне керівництво наполягало на встановленні взаємовідносин між органами прокуратури та робітничо-селянським середовищем, дотримання класового принципу діяльності органів юстиції, стежило, чи вони дійсно захищають інтереси пролетарської держави, робітничого класу та бідноти, забезпечувало притягнення винних у порушенні класової лінії до юридичної відповідальності.

Функції прокурорського нагляду на місцях виконували губернські прокурори та їх апарат. Вони призначались, переміщувались і зміщувались винятково прокурором республіки, однак з обов'язковим затвердженням їх кандидатур через ЦК КП(б)У.

Організація підбору кадрів в органи прокуратури на Поділлі здійснювалася за сприянням партійних органів, здійснення ними перевірок при направленні кандидатів на відповідальну роботу в прокуратуру. Однак деякі прогалини в роботі щодо комплектування органів прокуратури час від часу траплялись. Так, протягом кількох років у Кам'янець-Подільській окружній прокуратурі «...старшим помічником окружного прокурора була особа, засуджена за участь у банді, привласнення речових доказів та інші злочини» (Михеєнко, 1929, с. 626).

З метою стабілізації та підвищення ефективності підготовки кадрів для органів радянської прокуратури в 1923 р. при Народному комісаріаті юстиції почали функціонувати губернські атестаційні комісії, які у своїй роботі керувалися розробленою «Схемою атестації відповідальних робітників юстиції» (Схема, 1923, с. 328-329). До складу атестаційних комісій входили: губернський прокурор, голова губернського суду та один з членів дисциплінарної колегії губернського суду. Секретарем комісії міг бути тільки член КП(б)У з числа працівників юстиції (Інструкція, 1923, с. 325-327). Успішне проходження фахової атестації працівника органів прокуратури було важливим етапом професійного зростання.

Таблиця 1.

Персональний склад апарату прокурорських дільниць Подільської губернської прокуратури станом на березень 1923 р.

(ДАВіО. Ф. Р – 1140, оп. 1, спр. 1, арк. 18).

Прокурорська дільниця	Прізвище, ім'я, по батькові	Повноваження прокурорів
I дільниця м. Вінниця	Акімов Михайло Мойсейович	відповідав за виконання всіх обов'язків прокурорського нагляду в межах Вінницького округу (крім м. Вінниці).
II дільниця м. Кам'янець-Подільський	Попов Олександр Михайлович	здійснював прокурорський нагляд в межах Кам'янець-Подільського округу.
III дільниця м. Проскурів	Яценко-Ткачук Павло Маркелович	відповідальний по здійсненню прокурорського нагляду в межах Проскурівського округу.

Продовження таблиці 1.

IV дільниця м. Могилів-Подільський	Запорожець Іван Миколайович	здійснював прокурорський нагляд в межах Могилів-Подільського округу.
V дільниця м. Гайсин	Агапов Тимофій Михайлович	виконував обов'язки прокурорського нагляду в межах Гайсинського округу.
VI дільниця м. Тульчин	Бабій Олександр Якович	контролював роботу прокурорським наглядом в межах Тульчинського округу

Формальний підхід до процесу атестації демонструють опрацьовані особові справи працівників органів прокуратури на Поділлі 1920-х рр. Варто відзначити, що висновки атестаційних комісій були типовими та мали узагальнюючий характер. Попри це результати атестаційних листів є цінним матеріалом для дослідження постаті прокурорського працівника, його особистісних характеристик і професійних навичок. Так, 24 вересня 1925 р. на засіданні Могилів-Подільської окружної атестаційної комісії було розглянуто характеристику помічника прокурора Юшкевича Олександра Феофіловича, в якій зазначено: «Товариш Юшкевич працював з великою охотою, на цій роботі себе цілком виправдав, тому вважаємо за доцільне затвердити Олександра Феофіловича на цю посаду» (ДАВіО. Ф. Р – 417, оп. 1, спр. 11, арк. 2).

6 жовтня 1925 р. на засіданні Тульчинської окружної атестаційної комісії відбулось обговорення та направлення до Центральної атестаційної комісії НКЮ УСРР характеристик на помічників окружного прокурора Вовка Микола Ксенофонтовича, Чворуна Хведіра Митрофановича, Дементьєва Никифора Павловича (ДАВіО. Ф. Р – 848, оп. 1, спр. 247, арк. 20).

Аналіз характеристик помічників Тульчинської окружної прокуратури свідчить про їх партійну приналежність, пролетарське соціальне походження, активну політичну позицію та високий рівень обізнаності у питаннях структурної побудови радянського суспільства. Значна увага приділялася особисто-професійним якостям працівників окружної прокуратури, їх характеру, темпераменту, адміністративно-організаторським здібностям і стану здоров'я.

Вагому роль для ефективної фахової роботи відігравав освітній рівень працівників прокуратури. Так, у прокуратурі центрального апарату УСРР вищу юридичну освіту здобули 58,34% працівників, вищу неюридичну – 8,33%, середню – 20,83%, та початкову – 12,5%. Водночас слід відзначити, що випадки неосвіченості частково компенсувалися партійним стажем, досвідом роботи в органах юстиції, передусім, в трибуналах, губюстах та повітюстах в роки громадянської війни. Так, кандидат на посаду помічника Могилів-Подільської окружної прокуратури Штейман Йосип Соломонович отримав лише початкову освіту. При цьому на засіданні окружної атестаційної комісії акцентувалася увага на партійності, досвіді роботи в органах юстиції та знанні єврейської мови, в чому була нагальна потреба для обслуговування єврейського населення (ДАВіО. Ф. Р – 417, оп. 1, спр. 11, арк. 31).

В особових справах працівників прокуратури Поділля за період з квітня по жовтень 1928 р. привертає увагу зміна пріоритетів з особистісно-організаційних умінь претендентів на рівень їх політичної обізнаності. В атестаційних листах цього періоду враховували вміння прокурора дотримуватись класового підходу під час розгляду справ, подачі висновків, складення пропозицій до слідчих, що сприяло зменшенню розбіжностей з судовими органами. На початку 1930-х рр. саме такі критерії підбору кадрів до місцевих прокуратур слугували для успішної реалізації поставлених політичних завдань.

У цьому аспекті типовим є професійний шлях Індара Евальда Бернальдовича (1893 р. н.). На посаді помічника прокурора Тульчинської окружної прокуратури по нагляду із цивільних справ (з 24 листопада 1926 р.) він отримав схвальну характеристику. В ній було зазначено, що Евальд Бернальдович сприяв покращенню діяльності Тульчинської окружної прокуратури, оскільки систематично дотримувався класового підходу в розгляді справ, подаючи висновки та касаційні протести, сприяв зменшенню розбіжностей із рішеннями окружного суду з 6% до 3 % (ДАВіО. Ф. Р – 848, оп. 2, спр. 18, арк. 11).

Надзвичайно важливим напрямом для професійного зростання працівників центрального та місцевого апарату прокуратури була їх юридична підготовка та навчання. Це питання неодноразово обговорювалось на нарадах працівників прокуратури і судів, з'їздах працівників юстиції. З 11 по 14 липня 1922 р. в Харкові у НКЮ УСРР відбулась нарада завідувачів губернськими відділами юстиції, на якій було запропоновано організувати перепідготовку кадрів через організацію відповідних курсів, або ж направлення на відповідні факультети Інститутів народного господарства» (О підготовке, 1922). Ухвалено також рішення запровадити тримісячні юридичні курси в Харкові (обслуговували Харківську, Полтавську, Донецьку, Катеринославську і Запорізьку губернії), Києві (Київську, Чернігівську, Волинську, Кременчуцьку) та Одесі (Одеську, Подільську, Миколаївську) (О підготовке, 1922).

Крім того, 26 грудня 1922 р., відповідно до Положення «Про судоустрій» від 16 грудня 1922 р., Рада народних комісарів прийняла рішення організувати в містах Харкові, Києві, Одесі короткотермінові юридичні курси для підготовки працівників юстиції (Збірник, 1923). Термін навчання на курсах встановлювався 4 місяці на перепідготовку осіб, які мають досвід роботи в органах радянської юстиції не менше одного року на посаді не нижче народного судді або народного слідчого. Один набір на такі курси складав 100 осіб, тобто за рік їх повинні були пройти загалом 900 осіб, заповнивши вакансії в органах НКЮ (у тому числі прокуратури), НКВС, ДПУ УСРР. Обов'язковим для випускників – працівників юстиції була умова служити у цьому відомстві не менше 2-х років. У зв'язку з тим, що передбачалось призначати на прокурорські посади осіб, які отримали практичний досвід роботи народних суддів чи народних слідчих, рознарядка по губерніях визначалась саме для цих категорій працівників. Зокрема, на Харківські курси – Харківщина (25 осіб), Полтавщина (30 осіб), Донеччина (25 осіб); Київські курси – Київщина (40 осіб), Волинь – (15 осіб), Чернігівщина – (25 осіб.); Одеські курси – Одещина (25 осіб), Поділля (25 осіб), Катеринославщина (30 осіб) (Про відкриття, 1923).

28 квітня 1927 р. керівництво юридичного факультету Київського інституту народного господарства надіслало листа Кам'янець-Подільському окружному виконавчому комітету з проханням подати заяви щодо підготовки фахівців прокуратур (ДАХО. Ф. Р – 1822, оп. 1, спр. 26, арк. 128). Окрім того, 15 вересня 1928 р. на засіданні ОАК в складі голови Тульчинського окружного прокурора Ангелова С. М., голови окружного суду Денисенко К.А. та члена окружного суду Чебана І.М. було затверджено характеристики працівників, які направлялися на юридичні курси: Бойко Параска Йосипівна (помічник окружного прокурора), Лішина Афанасій Іванович (помічник окружного прокурора), Мойсеїв Микола Ісакович (помічник окружного прокурора), Басько Петро Григорович (народний суддя), Наконечний Василь Якимович (старший секретар окружної прокуратури), Гусько Микола Іванович (народний слідчий) (ДАВіО. Ф. Р – 848, оп. 2, спр. 18, арк. 169).

Важливо проаналізувати характеристики кожного із працівників Тульчинської окружної прокуратури за віком, національністю, соціальним статусом, рівнем освітньої підготовки, спеціальністю. Так, за національним складом 5 працівників окружної прокуратури були українцями та 1 росіянин (Гусько Микола Іванович). За соціальним походженням представниками селянського класу були 4 прокурори, представниками службовців – 2 особи. За освітнім рівнем середню освіту отримали – 3, початкову або, як часто зазначалося в особових анкетах, «нижчу» – теж 3 особи. Ті, хто здобули середню освіту, після навчання в міському училищі вступали до реального училища або гімназії. За фаховою підготовкою співробітники прокуратури належали до органів юстиції – 3 особи; судових працівників – 1 особа; 1 – працівник міліції, а з березня 1928 р. призначений народним суддею (ДАВіО. Ф. Р – 848, оп. 2, спр. 18, арк. 156-159).

Позитивним явищем у кадровій політиці органів прокуратури було залучення до роботи жінок-фахівців. Керівництво НКЮ неодноразово наголошувало на необхідності залучення жінок до діяльності в органах юстиції, вказуючи, що «потрібно подбати, щоб протягом найкоротшого часу в кожній окрузі була бодай ... одна жінка прокурор» (Развадовский, 1925). Так, виконуючи розпорядження НКЮ, на черговому засіданні атестаційної комісії у Вінницькому окрузі 2 січня 1926 р. було призначено на посади помічників окружного прокурора Бойко Параску Йосипівну (1894 р.н.) та Блехман Ніну Абрамівну (1896 р.н.). Аналізуючи особові справи, дізнаємось, що пріоритетними критеріями оцінки вказаних працівників Вінницької окружної прокуратури слугували: партійна приналежність (з 1925р.; з 1919 р.); освіта (середня) та рівень знань радянського законодавства. Важливим є те, що призначали працівників на посади помічників окружної прокуратури за особисті моральні принципи, передовсім чесність, відповідальність, дисциплінованість, цілеспрямованість (ДАВіО. Ф. Р – 1020, оп. 2, спр. 9, арк. 260).

Водночас в Кам'янець-Подільській окружній прокуратурі в 1926 р. помічником окружного прокурора було затверджено Шапсину Феодосію Марківну. Варто відзначити, що на момент призначення на вказану посаду Феодосія Марківна вже мала значний юридичний досвід, оскільки на початку 1925 р. два місяці проходила стажування в Тульчинській окружній прокуратурі, а з 1 серпня по 9 листопада 1925 р. тимчасово виконувала обов'язки Кам'янець-Подільського окружного прокурора (ДАХО. Ф. Р – 1822, оп. 7, спр. 1, арк. 32).

Напрями кадрової політики органів радянської прокуратури УСРР у другій половині 20-х рр. XX ст. були сформульовані в положеннях резолюції «Про кадри» листопадового 1929 р. пленуму ЦК ВКП(б) (Коммунистическая, 1984). За результатами пленуму було ухвалено рішення переглянути та поповнити особовий склад співробітників юстиції випускниками вищих навчальних закладів (Ахматов, 1929).

Задля підвищення ефективності діяльності слідчого апарату НКЮ УСРР, котрий з вересня 1928 р. опинився в структурі прокуратури республіки, було поставлено основне завдання – переглянути особовий склад слідчих за критерієм його партійної приналежності. Зважаючи на

це, керівництво Вінницької окружної прокуратури у 1928 р. організувало фахову підготовку та навчання нових кадрових співробітників із учнів для заміни ними згодом народних слідчих, які не відповідали належним вимогам. Окружна прокуратура звернулася за допомогою до окружного виконкому про видачу на реалізацію поставленого завдання – 85 карб. на місяць дотації. Це прохання було задоволено (ДАВО. Ф. Р – 1883, оп. 1, спр. 8, арк. 36).

Важливим напрямом кадрової політики органів радянської прокуратури була українізація, яка здійснювалась за політичними ознаками. Станом на 1924 р. серед 3379 працівників юстиції українців було 56%, росіян 21,3%, представників інших національностей – 19,6%. З них 47,5% читали і писали українською, а 13,8 % – добре знайомі з літературною мовою. На місцевому рівні з 112 відповідальних працівників (прокурори та їх помічники) українців було всього 27 осіб (23,9%), росіян – 39 осіб (34,5%), інших національностей (переважно євреїв) – 47 осіб (41,6%). З них українською мовою не володіли зовсім 33 особи (29,2%), тільки читали 29 осіб (25,7%), могли читати і писати 20 осіб (17,7%), а володіли літературною мовою тільки 12 осіб (10,6%) (Мазуренко, 1924).

Із наведених даних видно, що серед співробітників органів юстиції на місцях рівень знань із української мови був найгіршим у працівників прокуратури. Загалом кількість працівників органів прокуратури, які володіли українською мовою становила – 42,3%. Та й цей невисокий показник був досягнутий за рахунок технічних працівників (47,2%) (Мазуренко, 1924). Станом на 1925 р. Подільська губерньська прокуратура була українізована на 60 %. В 4 округах губернії діловодство повністю здійснювалось українською мовою. Зважаючи на це прокуратура республіки поставила завдання з 1 січня 1926 р. діловодство всіх окружних прокуратур Поділля здійснювати також українською мовою (ДАХО. Ф. Р – 1822, оп. 7, спр. 1, арк. 310).

З метою підвищення рівня володіння українською мовою на Другому Всеукраїнському з'їзді працівників юстиції визначили практичні рекомендації щодо оновлення наявного складу співробітників; призначення нових, що добре володіли українською мовою; запровадження курсів; залучення постійних чи тимчасових перекладачів; пропозиції до Академії наук УСРР для видання протягом двох місяців словника юридичної термінології.

Вагому роль під час кадрового добору відігравало соціальне походження кандидатів. Наприкінці 1920-х рр. загальна кількість робітників та селян в апараті прокуратури республіки досягла – 50%, серед окружних прокурорів – 45,0%, старших помічників окружних прокурорів – 52,3%, помічників окружних прокурорів – 72,8% (Михеєнко, 1929). Зважаючи на це, колегія Народного комісаріату юстиції УСРР спеціально розглянула питання про стан кадрів органів юстиції, зокрема в Подільському регіоні. У прийнятій резолюції досить значна увага приділялась кадрам органів прокуратури. За результатами обговорення колегія НКЮ констатувала: «...В окремих округах незадовільний склад робітників окружної прокуратури за тими ж ознаками, а саме в окружних прокуратурах: Могилів-Подільській, Білоцерківській, Кам'янець-Подільській, Лубенській, Шепетівській – лише по 1 робітникові та в Першотравневій і Лубенській лише по одному українцеві...» (Михеєнко, 1929). Щодо соціального складу Вінницької окружної прокуратури, то вона складалася з трьох робітників, чотирьох службовців; за національним станом – двох українців, трьох євреїв, одного поляка, одного білоруса. НКЮ УСРР визнав склад Вінницької окружної прокуратури незадовільним, як за соціальною, так і за національною ознаками, де було лише три робітника та два українці. Було запропоновано переглянути склад Вінницької окружної прокуратури (Мельничук, Пащенко, 2019, с.87).

Висновки. Отже, формування кадрового забезпечення органів радянської прокуратури на Поділлі (1922-1928 рр.) було глибоко ідеологізованим та здійснювалося відповідно до політики більшовицької партії. При призначенні працівників прокуратури пріоритетну роль відігравали такі критерії, як політична лояльність, партійна приналежність, соціальне походження та класова орієнтація кандидатів.

Освітній рівень прокурорських працівників часто поступався місцем партійному стажу та досвіду в революційних органах юстиції. Підвищення професійної підготовки забезпечувалося шляхом створення короткотермінових юридичних курсів. Атестаційні комісії діяли за партійно-централізованими принципами, оцінюючи не стільки фахову компетентність, скільки політичну надійність і відданість радянській владі. Процес атестації був формальним, висновки атестаційних комісій були типовими та мали узагальнюючий характер. Першочерговими критеріями оцінки працівників окружних прокуратур слугували: партійна приналежність; освіта та рівень знань радянського законодавства. У досліджуваній період в органи прокуратури почали призначати жінок, з врахуванням їх моральних якостей і партійної приналежності, хоча їх відсоток був незначний.

Українізація органів прокуратури проводилася повільно та здебільшого формально, внаслідок чого рівень володіння українською мовою залишався низьким, особливо серед прокурорських кадрів. Їх соціальний склад не відповідав задекларованим радянським ідеалам, оскільки більшість працівників були службовцями, а не вихідцями з робітничого класу і

.....
селянства. Відсоток українців в органах прокуратури був незначний, тут переважали представники національних меншин.

Джерела та література:

- Ахматов, Л.** (1929). Про кадри. *Вісник радянської юстиції*, 17, 506 – 508.
- ДАВіО** – Державний архів Вінницької області.
- ДАХО** – Державний архів Хмельницької області.
- Збірник** (1923). Збірник постанов та розпоряджень робітничо-селянського уряду України за 1922-1923 рр. Харків: Літо-друкарня «Книгоспілки», 56, 1147 с.
- Інструкція** (1923). Інструкція губернським атестаційним комісіям від 1 листопада 1923 р. *Бюлетень Народного комісаріату юстиції УСРР*, 36, 325 – 327.
- Коммунистическая** (1984). Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и Пленумов ЦК КПСС. 9-е изд., доп и испр. Москва, 1983–1990. В 16 т. Т. 4 : 1926-1929, 575 с.
- Мавдрик, М.** (2012). Становлення та розвиток прокуратури України як інституту захисту прав і свобод людини і громадянина. *Вісник Харківського університету внутрішніх справ*. 3(58). 22–35.
- Мазуренко, Ю.** (1924). До питання про переведення українського діловодства в органах НКЮ. *Вестник советской юстиции*. 9-10, 253-255.
- Мельничук О.А., Пащенко І.І.** (2019). Структурна та кадрова характеристики органів прокуратури 1922 – 1933 рр. на Поділлі. *Вісник аграрної історії*. Вип. 27-28. С. 41-45.
- Миколенко, В.** (2017). Історико-правові аспекти становлення та розвитку прокуратури України. *Порівняльно-аналітичне право*, 1, 39–41.
- Михеєнко, І.** (1929). Кадри юстиції. *Вісник радянської юстиції*. 18, 524-525; 20, 587-588; 21, 626-627.
- Михеєнко, І.** (1929). Про стан кадрів органів юстиції. *Вісник радянської юстиції*. 17, 517.
- Мичко, М.** (1999). Прокуратура України: роль і місце в системі державної влади. Донецьк: Донецчина, 256 с.
- О подготовке** (1922). О подготовке работников юстиции. Резолюция по докладу тов. Машкина. *Вестник советской юстиции*. 5-7, 163.
- Пащенко, І. І.** (2017). Концепція створення прокуратури УСРР в 1922-1933 рр. та дискусії щодо її функцій в системі державного управління. *Часопис української історії*. Вип. 36. С. 45-52.
- Пащенко, І. І.** (2016). Становлення та діяльність органів прокуратури УСРР в 1922-1933 рр.: історіографія проблеми. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія*. Вип. 24. С. 331-336.
- Попович, Є.** (2009). Шляхи розвитку прокуратури України: монографія. Харків: Торнадо, 352 с.
- Про відкриття** (1923). Про відкриття короткотермінових юридичних курсів: Обіжник НКЮ УСРР від 24 листопада 1923 р. №132 до всіх губсудів та губпрокурорів *Бюлетень Народного комісаріату юстиції УСРР*. 40, 360-364.
- Развадовский, Е.** (1925). Реорганизация органов юстиции. *Вестник советской юстиции*. 10, 409-412.
- Сухонос, В.** (2004). Організація і діяльність прокуратури в Україні: історія і сучасність: монографія. Суми: Університетська книга, 348 с.
- Сухонос, В.** (2008). Прокуратура в системі державних органів України: теоретичний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку: монографія. Суми: Університетська книга, 447 с.
- Схема** (1923). Схема атестації відповідальних працівників юстиції *Бюлетень Народного комісаріату юстиції УСРР*, 36, 328-329.
- Твердохліб, М.** (2015). Історико-правові витоки участі прокурора у кримінальному провадженні в суду на українських землях. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 32, 161–164.
- Pashchenko Iryna.** (2020). Activities of the Prosecutor's office of Podilia in 1922-1933 in terms of the implementation of its functions. *Reality of Politics. Estimates – Comments – Forecasts*. № 12. P. 83-98.

References:

- Akhmatov, L.** (1929). Pro kadry [About personnel.]. *Visnyk radianskoi yustytysii – Bulletin of Soviet Justice*, 17, 506 – 508. [in Ukrainian]
- DAVіO** – Derzhavnyi arkhiv Vinnytskoi oblasti [State archive of the Vinnytsia region].
- DAKhO** – Derzhavnyi arkhiv Khmelnytskoi oblasti [State Archives of Khmelnytskyi Region].
- Zbirnyk** (1923). Zbirnyk postanov ta rozporiadzhen robitnycho-selianskoho uriadu Ukrainy za 1922-1923 rr. [Collection of resolutions and orders of the Workers' and Peasants' Government of Ukraine for 1922-1923] Kharkiv: Lito-drukarnia «Knyhospilky», 56, 1147 s. [in Ukrainian].

- Instruktsiia** (1923). Instruksiiia hubernskym atestatsiinym komisiiam vid 1 lystopada 1923 r. [Instructions to provincial attestation commissions dated November 1, 1923]. *Biuleten Narodnoho komisariatu yustytzii USRR – Bulletin of the People's Commissariat of Justice of the Ukrainian SSR*, 36, 325 – 327. [in Ukrainian].
- Kommunisticheskaya** (1984). Kommunisticheskaya partiya Sovetskogo Soyuza v rezolyutsiyakh i resheniyakh sezdov, konferentsii i Plenumov TsK KPSS [The Communist Party of the Soviet Union in resolutions and decisions of congresses, conferences and Plenums of the Central Committee of the CPSU]. 9-e izd., dop i ispr. Moskva, 1983–1990. V 16 t. T. 4 : 1926-1929, 575 s. [in Russian]
- Mavdryk, M.** (2012). Stanovlennia ta rozvytok prokuratury Ukrainy yak instytutu zakhystu prav i svobod liudyny i hromadianyna [Formation and development of the Prosecutor's Office of Ukraine as an institution for the protection of human and civil rights and freedoms.]. *Visnyk Kharkivskoho universytetu vnutrishnikh sprav – Bulletin of the Kharkiv University of Internal Affairs*. 3(58). 22–35. [in Ukrainian].
- Mazurenko, Yu.** (1924). Do pytannia pro perevedennia ukraïnskoho dilovodstva v orhanakh NKlu [On the issue of transferring Ukrainian office management to the bodies of the National Council of Justice.]. *Vestnyk sovetskoi yustytzii – Bulletin of Soviet Justice*. 9-10, 253-255. [in Ukrainian].
- Melnychuk O.A., Pashchenko I.I.** (2019). Strukturna ta kadrova kharakterystyky orhaniv prokuratury 1922 – 1933 rr. na Podilli [Structural and personnel characteristics of the prosecutor's office bodies in Podillia from 1922 to 1933.]. *Visnyk aharnoi istorii – Bulletin of Agrarian History*. Vyp. 27-28. S. 41-45. [in Ukrainian].
- Mykolenko, V.** (2017). Istoryko-pravovi aspekty stanovlennia ta rozvytku prokuratury Ukrainy [Historical and legal aspects of the formation and development of the Prosecutor's Office of Ukraine.]. *Porivnialno-analitychne pravo – Comparative and analytical law*, 1, 39–41. [in Ukrainian].
- Mykheienko, I.** (1929). Kadry yustytzii [Cadres of Justice.]. *Visnyk radianskoi yustytzii – Bulletin of Soviet Justice*. 18, 524-525; 20, 587-588; 21, 626-627. [in Ukrainian].
- Mykheienko, I.** (1929). Pro stan kadriv orhaniv yustytzii [On the state of personnel in the justice system.]. *Visnyk radianskoi yustytzii – Bulletin of Soviet Justice*. 17, 517. [in Ukrainian].
- Mychko, M.** (1999). Prokuratura Ukrainy: rol i mistse v systemi derzhavnoi vladly [The Prosecutor's Office of Ukraine: role and place in the system of state power]. Donetsk: Donechchyna, 256 s. [in Ukrainian].
- O podgotovke** (1922). O podgotovke rabotnikov yustytzii. Rezolyutsiya po dokladu tov. Mashkina [On the training of justice workers. Resolution on the report of Comrade Mashkin]. *Vestnyk sovetskoi yustytzii – Bulletin of Soviet Justice*. 5-7, 163. [in Russian]
- Pashchenko, I. I.** (2017). Kontseptsiiia stvorennia prokuratury USRR v 1922-1933 rr. ta dyskusii shchodo yii funktsii v systemi derzhavnoho upravlinnia [The concept of the creation of the Prosecutor's Office of the Ukrainian SSR in 1922-1933 and discussions regarding its functions in the system of state administration.]. *Chasopys ukrainskoi istorii – Journal of Ukrainian History*. Vyp. 36. S. 45-52. [in Ukrainian].
- Pashchenko, I. I.** (2016). Stanovlennia ta diialnist orhaniv prokuratury USRR v 1922-1933 rr.: istoriografiia problem [The formation and activities of the prosecutor's office of the Ukrainian SSR in 1922-1933: historiography of the problem]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Istoriia – Scientific Papers of the Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Series History*. Vyp. 24. S. 331-336. [in Ukrainian].
- Popovych, Ye.** (2009). Shliakhy rozvytku prokuratury Ukrainy: monografiia [Ways of development of the prosecutor's office of Ukraine: monograph]. Kharkiv: Tornado, 352 s. [in Ukrainian].
- Pro vidkryttia** (1923). Pro vidkryttia korotkotermynovykh yurydychnykh kursiv: Obizhnyk NKlu USRR vid 24 lystopada 1923 r. №132 do vsikh hubsudiv ta hubprokuroriv [On the opening of short-term legal courses: Circular of the National Council of Justice of the Ukrainian SSR dated November 24, 1923 No. 132 to all provincial courts and provincial prosecutors] *Biuleten Narodnoho komisariatu yustytzii USRR – Bulletin of the People's Commissariat of Justice of the Ukrainian SSR*. 40, 360-364. [in Ukrainian].
- Razvadovskii, Ye.** (1925). Reorganizatsiya organov yustytzii [Reorganization of the justice authorities.]. *Vestnyk sovetskoi yustytzii – Bulletin of Soviet Justice*. 10, 409-412. [in Russian]
- Sukhonos, V.** (2004). Orhanizatsiia i diialnist prokuratury v Ukraini: istoriia i suchasnist: monografiia [Organization and activities of the prosecutor's office in Ukraine: history and present: monograph]. Sumy: Universytetska knyha, 348 s. [in Ukrainian].
- Sukhonos, V.** (2008). Prokuratura v systemi derzhavnykh orhaniv Ukrainy: teoretychnyi analiz suchasnoho stanu ta perspektyv rozvytku: monografiia [The prosecutor's office in the system of

.....
state bodies of Ukraine: theoretical analysis of the current state and development prospects: monograph]. Sumy: Universytetska knyha, 447 s. [in Ukrainian].

Skhema (1923). Skhema atestatsii vidpovidalnykh pratsivnykiv yustytzii [Certification scheme for responsible justice employees] *Biuleten Narodnoho komisariatu yustytzii USRR – Bulletin of the People's Commissariat of Justice of the Ukrainian SSR*, 36, 328-329. [in Ukrainian].

Tverdokhlib, M. (2015). Istoryko-pravovi vytoky uchasti prokurora u kryminalnomu provadzhenni v sudu na ukrainskykh zemliakh [Historical and legal origins of the prosecutor's participation in criminal proceedings in court in Ukrainian lands]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 32, 161–164. [in Ukrainian].

Pashchenko Iryna. (2020). Activities of the Prosecutor's office of Podilia in 1922-1933 in terms of the implementation of its functions. *Reality of Politics. Estimates – Comments – Forecasts*. № 12. P. 83-98. [in English]

Надійшла до редакції / Received: 08.07.2025

Схвалено до друку / Accepted: 15.08.2025